

Daas Torah

Shiur# 446 | Dec 9th 2023

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מו עמוד א

אמר רבי מאיר: בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת: קלני מראשי, קלני מזרועי! אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך - קל וחומר על דמן של צדיקים.

שמות רבה פרשת שמות פרשה א סימן כט

במה הרגו ר' אביתר אמר הכהו באגרוף, וי"א מגריפה של טיט נטל והוציא את מוחו, רבנן אמרי הזכיר עליו את השם והרגו שנאמר הלהרגני אתה אומר.

רש"י פרשת וישלח פרק לב פסוק ט

התקין עצמו לשלשה דברים לדורון, לתפלה ולמלחמה. לדורון להלן (פסוק כב) ותעבור המנחה על פניו. לתפלה (פסוק י) אלהי אבי אברהם. למלחמה והיה המנחה הנשאר לפליטה:

Riddles of the Week

משנה ברורה סימן תרעב ס"ק א

ודע דאפילו הנוהגין תמיד להדליק אחר תפלת ערבית מן הנכון שיכינו עכ"פ השמן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית להדליק דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקתו והוא חצי שעה מדינא דגמרא:

רא"ש מסכת שבת פרק ב סימן יג

ויש לדקדק מזה כשחל ר"ח טבת בשבת שמפטירין הפטרה של ראש חדש ולא בנרות דזכריה דתדיר קודם דלא שייך פרסומי ניסא בהפטרה דהא קורין בתורה דראש חודש קודם ואח"כ דחנוכה ואי שייך פרסומי ניסא בקריאה אפילו לדחות פרסומי ניסא עדיף כ"ש להקדים. וליתא להך סברא [דודאי] היכא דאי אפשר לקיים שניהם פרסומי ניסא עדיף אבל להקדים תדיר עדיף דאיכא לפרסומי ניסא באחרונה כמו בתחלה. הלכך קריאת התורה דאפשר לקיים שניהם תדיר קודם. אבל בהפטרה שאין מפטירין אלא אחת פרסומי ניסא עדיף ועוד דכיון דקורא בשל חנוכה באחרונה יש להפטיר במאי דסליק ליה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעז סעיף א

אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף מו עמוד ב

סבר לה כרבי יוחנן, דאמר: דבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה - גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעט סעיף א

בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחלה ואח"כ נר שבת.

Rabbi Lopiansky

כלי יקר פרשת שופטים פרק יז פסוק יא

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. פירש רש"י אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל וכו'. נראה שדקדק זה מדלא קאמר לא תסור ימין ושמאל מן הדבר ומדקאמר ימין ושמאל אחר אשר יגידו לך, שמע מינה שהכי קאמר אף על פי שכפי האמת אינו ימין ושמאל זולת מה שהם יגידו לך שהוא ימין ושמאל, ובטעם דבר זה נתקשו המפרשים ונתנו טעמים רבים שנין דין מן דין:

וכפי האמת אין אני רואה שום קושי בדבר כי כבר אמרו חז"ל (חגיגה ג ב) שמא יאמר אדם הואיל והללו מטהרין והללו מטמאין הללו אוסרין והללו מתירין היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר ניתנו מרועה אחד (קהלת יב יא) כולן אל אחד נתנן וכו', וקשה הלא הדרא קושיא לדוכתא וסוף סוף היאך אני למד תורה, אלא ביאור הדבר הוא שבכל דבר טומאה וטהרה יש כמה פנים לטהרו, וכמה פנים לטמאו, ואם התורה טהרתו הוא מפני שהצדדים המראים פני טהרה הם מרובים יותר מן הפנים המראים פני טומאה וכן להיפך, והוא הדין בדבר מותר ואסור, וכשר ופסול, ומטעם זה אמרו חז"ל (סנהדרין יז א) שאין ממנין לסנהדרין עד שיודע לטהר השרץ מן התורה, וטעמו של דבר שאם לפעמים צריכין להוראת שעה לפסוק נגד התורה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט קכו), אז יכול החכם או הנביא לצרף לסברת עת לעשות לה' אותן מיעוט סברות שכבר נדחו מחמת הרוב ולילך אחר המיעוט כהוראת אליהו בהר הכרמל, אבל אם אין החכם או הנביא יודע שום סברא אל ההיפך אז לעולם לא יטהרו אפילו בהוראת שעה והרי הוא מחויב לטהרו מטעם סמוך עת לעשות לה' למיעוט סברות הנוטין אל ההיפך ואתרע רובא דכנגדו, ואם בית דין שלמטה פוסקים טהור על דבר שהוא טמא מן התורה הואיל שיש סברות גם לטהרו סמוך רובא של בית דין שלמטה שהסכימו לטהרו אל מיעוט סברות שיש לו בלאו הכי לטהרו ואתרע רובא של טומאה, כי נתן ה' כח גם לבית דין שלמטה לעשות סברות לכאן ולכאן ונתרבו הסברות הנוטין לצד טהרה. ועל כן יפה אמרו חז"ל (חגיגה ג ב) עשה אוזנך כאפרכסת וקנה לב לשמוע דברי המטהרין ודברי המטמאין, כי כפי האמת כל אדם צריך לכלל הסברות כי אי אפשר לו להיות מן הסנהדרין עד אשר יהיה ידו בכלל הסברות, ומטעם זה ראוי לקבל מהם אפילו אם אומרים על ימין שהוא שמאל מצד אותן סברות הנוטים גם לצד שמאל וזה דרך נכון מאד:

ואם נפשך לומר שאמרו זה על הדינין, שאין לדיין כי אם מה שעניו רואות כמו שנאמר (דברי הימים - ב יט ו) ועמכם בדבר משפט והוא קאי על מה שאמר למעלה בין דין לדין כי הכל לפי ראות עיני הדיין, אז הדבר מבואר מעצמו כי בידו לדון על פי אומד דעתו כמו שנאמר (זכריה ח טז) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ואמר שפטו על שלושתן, ובשעריכם, לשון שיעור כי שלושתן צריכין השערה שכלית ואומד הדעת לפי הזמן והמקום והענין, כי לפעמים צריך לשנות האמת מפני השלום וכיוצא, וכן השלום אינו טוב לעצמו בכל מקום כי כנוס לרשעים רע להם ורע לעולם (סנהדרין עא ב), וכן המשפט צריך שיעור ואומד הדעת בדרך שנתבאר:

חינוך מצוה תצה

ונוהגת מצוה זו (לשמוע בקול ב"ד) בזמן שב"ד בירושלים בזכרים ונקבות, שהכל מצווין לעשות כל אשר יורו. ובכלל המצוה גם כן לעשות בכל זמן זמן במצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמנינו, וכמו שדרשו ז"ל: "ואל השופט אשר יהיה בימים ההם - יפתח בדורו כשמואל בדורו". כלומר שמצוה עליו לשמוע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו. ועובר על זה, ואינו שומע לעצת הגדולים שבדורו בחכמת התורה ככל אשר יורו, מבטל עשה זה, וענשו גדול מאד, שזהו עמוד החזק שהתקוה נשענת בו. ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת.

חפץ חיים על התורה פרשת בראשית

מ ע ש י ל מ ה ד

ה) הוא ה' אומר, מי שדעתו **דעת תורה**, יכול לפתור כל בעיות העולם בכלל ובפרט, אלא שתנאי התנה, שהדעת **תורה** תהי' צלולה בלי איזו פני' או נטי' כל שהיא. ואם יש לך אדם, שדעת **תורה** לו, אלא שמעורבת אפילו מעט עם דעות אחרות מן השוק או מן העתונות, הרי **דעת** התורה עכורה היא. מעורבת עם פסילת, ואין ביכולתה לרדת לסוף הענין.

רוח חיים אבות פרק ב משנה ז

מרבה עצה מרבה תבונה. מרגלא בפומיה דאינשי שאל עצה ועשה כשכלך. ולפי זה לכאורה עצה למה. אך יובן פשוט כי איש מבחוץ לא יבין כל פנימיות הענין במה שנועצים אתו רק יבין מעט וכן היועץ השני. רק הנועץ בעצמו הוא מבין לגמרי כל פנימיות הענין אבל חסר לו שכל ותבונה של כולם. על כן בהקבץ אצלו עצת כולם ושכל של כל אחד ואחד בזה אז יבין איך ומה לבחור עצה אחת משותפת מכל העצות יחד מזה מעט ומזה מעט. וכמו שכתוב (משלי יא, יד), ותשועה ברוב יועץ וזהו מרבה עצה על ידי כך מרבה תבונה שכל של כל איש ותבין דבר מתוך דבר מעצמך. ועליהם עוד תוסיף להשכיל:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף י עמוד ב

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו - נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

Rabbi Sorscher

שו"ת דברי חיים יורה דעה חלק ב סימן פז

שאלה על דבר מרא דאתרן אשר עליו מוטל ולהשגיח בכל תקנות הקהל וזה איזה ימים שמדדנו המקוה בקהילתינו ונמצא חסר ותחת מ"ד אלף אצבעות ועוד איננו מחזיק כי אם ל"ג אלפים וזה משך י"ד שנים שטובלין בו הנשים והנה לא היתה אצלו שגגת תלמוד עולה זדון כי לא נעלם הי' ממנו שיעור מקוה אך בשעת המדידה נחלפה לו אמת הסוחרים הקטנה באמת הבנין הגדולה ובאשר שהוא איש כשר תם וישר ירא שמים וסור מרע הנה לבו נוקפו על תקלה זאת שיצא מתחת ידו והוא גברא בההיא פחדא יתיב ואולי ח"ו בחטא הרבים הוא נתפס והקולר תלוי בצוארו ונפשו מרה לו מאוד ועוד שגם אשתו טבלה במקוה זו וע"כ אוותה נפשו לקבל תשובה ולתקן את אשר עוות ככל אשר יושת עליו:

מכתבו הגיעני ואשר נכשלו באיסור נדה כמה שנים ע"י הוראה בטעות הנה לכאורה לפי מה דאיתא בפסחים (ע"ב ע"ב) וז"ל ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור כו' עד יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה עכ"ל ואם כן בכאן נמי בני העיר שעשו על פי הוראת החכם מה הי' להם לעשות והוי כמו ביבמה דהי' יכול לשואלה אם טהורה היא ורק משום דבזיז מינה אמרינן דפטור לפי שאינו יכול לשואלה משום הכי הוי כמו אונס דפטור מכל שכן כאן שעשו על פי הוראת חכם מה הי' להם לבני העיר לעשות ולשואל הא התירו להם המקוה כן הי' נראה לכאורה:

אולם באמת אין הטעם שם משום אונס כלל והא ראיא דקיימא לן [הוריות דף ג' ע"א] דיחיד שעשה על פי הוראת בית דין חייב בקרבן וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פי"ג משגגות הל"א] וגם יותר מזה פסקין ביבמות [צ"ב ע"א] דדבר טעות לא מיקרי הוראה ואפילו רובם שעשו על פי בית דין חייבים בקרבן כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בשגגות [פ"ה ה"ה ופי"ד ה"ג] וכן כתב הלחם משנה שם בהדיא יעו"ש [בפ"ה] וא"כ דעל כרחך חייבין הכא בקרבן:

ואין להקשות באמת מדוע יתחייבו בעשו על פי בית דין הא אונסין נינהו זה אינו דהתורה חייבה קרבן בכ"מ יהי' שוגג באיזה אופן שיהי' ואפילו תינוק שנשבה לבין הגוים ולא ידע שיש שבת בעולם חייב [עי' שבועות ה' ע"א] דבכל גוונא חייבה התורה שוגג וכ"מ בהדיא בתוס' פסחים [ע"ג א' ד"ה שחטון] דאין זה אונס רק שגהרצב:

והא דפטור ביבמה משום דבזיז אין הטעם משום אונס ורק משום דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה ורק הגמרא [שם בפסחים] מקשה מנלן לר"י הא דלמא מאן דפוטר גבי טעה בדבר מצוה הוא משום דזמנו בהול לזה קאמר הטעם דבזיז הוי כמו זמנו בהול כמו שכתב הלחם משנה [בפ"ב משגגות ה"ח] אבל באם לא עשה מצוה חייב אפילו אם זמנו בהול כמבואר בסוגיא שם:

האמת דהרמב"ם ז"ל [שם] גבי תינוקות אחד למול בערב שבת פוטר אפילו לא עשה מצוה אם הוא טרוד ונראה מדבריו דאם טרוד בזמנו בהול אפילו בלא עשה מצוה פטור אך עם כל זה כתבו שם דהני מילי אם

עדיין לפניו התינוק שזמנו למולו בשבת דאז שייך טרוד אבל [אם] אין כאן שום דיחוי לשבת רק טעה ומל של ערב שבת בשבת חייב וא"כ כיון שלא הותרה לו נדה מעולם לכולי עלמא מחייב בקרבן:

והנה הלחם משנה חידש בהל' שגגות [ה"ח מפרק הנ"ל] לומר דגם באשתו נדה שייך עשה מצוה אך שזה דבר זר מאוד ורש"י כתב בהדיא בפסחים [שם ד"ה אי הכי] דאפילו יבמה אין מצוה בשעת וסת מכל שכן באשתו נדה ודאי אין סרך מצוה ולכן ודאי חייבין ובהדיא כתב הרמב"ם ז"ל בהל' שגגות [פי"ד ה"ג] אשת איש שהלך בעלה למדינת הים והתירה הבית דין על פי שני עדים או עד אחד חייב הבעל השני בחטאת הגם שהי' אונס ומה להם לעשות הבי"ד התירו וגם טרוד במצוה לישא אשה שהיא מצוה דאורייתא דסתמא כתב הרמב"ם ז"ל דחייב הבעל בקרבן אפילו לא קיים הבעל פריה ורביה דהוי מצוה דאורייתא מכל מקום חייב בחטאת אפילו עשה על פי בית דין שאין כאן סרך מצוה כלל:

ובאמת הי' מקום לחלק דהתם אין המצוה עליו דוקא באשה זו אבל בנדה י"ל דהוי עשה מצוה וטרוד בדבר מצוה דמוטל המצוה על האשה לטהר עצמה לבעלה מ"מ המעיין יראה דכהאי גוונא חייב בקרבן:

והנה באמת חייבים קרבנות על כל פעם שנטמא וראתה דנהי דעל כל ביאה לא מחויבים דהוי בהעלם אחד ואינו חייב רק אחת כמבואר ברמב"ם ז"ל הל' שגגות [פ"ה ה"א] אך כתב שם בפ"ה [ה"ה] וז"ל הבא על הנדה בשגגה וטהרה מנדתה וטבלה וחזרה וראתה נדה ובא עליה בפעם שנית באותו שגגה עצמה חייב על כל פעם ופעם אף על פי שהוא בהעלם אחד והוא גוף אחד שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות השנית והרי הם כשתי נשים נדות עכ"ל הרי דעל כל פנים מחייב שתים ואם כן בוודאי חייבות על כל פעם שראתה וטבלה בטעות:

והנה בודאי נעלם מבני העיר כמה פעמים הי' הראיות וכמה קרבנות חייבים ומבואר במג"א הל' שבת [סוף סי' של"ד ס"ק י"ח] שיעור הדמים מה שצריך להפריש בעד כל קרבן וגם התעניתים על המכשול ירבו מאוד על פי תיקון תשובה להרוקח והאר"י ז"ל [עי' שער היחודים ענף ג' פ"ה] ועיין בנוב"י מהד"ק [או"ח סי' ל"ה] בענין זה אך שהדור חלוש לכן לדעתי שיפרש להם כ"ת חטאם וכל אחד יפריש מעות לפי עשרו לצדקה וגם יתענו בה"ב ונכפר להם כי שגגה הוא ואל יקל הדבר בעיניהם מחמת שמא הי' מעין כי ידוע דברי תלמידי רבינו יונה ז"ל [ריש ברכות ד"ה והא דאמרין דמצה"כ] שספק עבירה חמורה מעבירה ודאית יעו"ש שמביא דברי הש"ס יעו"ש ולכן על הספק צריך תשובה וכפרה יותר וה' הטוב יסלח להם והי' שלום. ה' ט"ו אייר תרכ"א פ"ק צאנז: